

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.21>

Л. В. Заболотна

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, міжнародного права
та публічно-правових дисциплін
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО НА ОСВІТУ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Стаття присвячена актуальним аспектам права на освіту у Французькій Республіці. Окреслені основні орієнтири права на освіту, що у повній мірі відображають сучасні світові цінності. Виявлено, що французьке законодавство щодо права на освіту перебуває у постійному русі на шляху вдосконалення. Саме тому можна простежити низку урядових рішень для врегулювання системи освіти на всіх рівнях, а також перепідготовку, післядипломну освіту та професійний розвиток «впродовж життя». Встановлено, що на сучасному етапі акцентується увага на забезпеченні: інклюзивної шкільної освіти всім дітям без будь-яких відмінностей; соціальної різноманітності державних шкіл у навчальних закладах; участі батьків в освіті дітей; діалогу та співпраці між усіма суб'єктами освітньої спільноти; розвитку поваги всіх учнів до рівної, гідності людини, свободи совісті. Окрім цього, наголошено, що право на освіту гарантується кожному, з метою безперешкодного «розвитку своєї особистості, підвищення рівня початкової та безперервної підготовки, інтегрування в суспільне та професійне життя, здійснення своєї громадянської позиції. Звертається увага на сучасні програми, які націлені на вдосконалення освітнього процесу, відповідно до яких передбачаються конкретні зміни на практиці. У статті досліджені основні цілі та політика зазначених програм та вказані основні позиції французького законодавця. Зосереджено увагу на тому, що основні тенденції освітньої політики Французької Республіки спрямовані на орієнтири, що продиктовані глобальними гуманними ідеями Європейського співтовариства, відповідно до яких освітні процеси у Французькій Республіці набувають відповідних зрушень та реформувань. У статті також наведені практичні заходи, передбачені для вдосконалення французького права на освіту, та які можуть бути корисними з точки зору застосування в нашій державі.

Ключові слова: Французька Республіка, освітній процес, освіта, право, заклади освіти.

Постановка проблеми. В межах Європейського освітнього простору надзвичайно важливим сьогодні постає питання вдосконалення освітнього законодавства, на що сьогодні націлена політика Французької Республіки. Важливим є те, що Французька Республіка вважається здавна однією з розвинутих країн в якій освітній процес вважається майже досконалим, а отримання освіти вважається престижною в усьому світі. Приналежно, модернізація освітнього процесу почалася з 1968 року і майже кожного десятиліття можна простежити нові кроки

та орієнтири, направлені на вдосконалення права на освіту. Так, на сьогодні, французька політика в освітній сфері націлена на впровадження новітніх програм з виділенням значних ресурсів для їх впровадження. Відповідно, для України дослідження французької моделі щодо модернізації освітньої сфери може стати позитивним джерелом отримання знань у напрямку розвитку національної системи освіти.

Стан дослідження. Дослідження права на освіту у Французькій Республіці є предметом праць таких науковців як: Л.В. Перхун,

О.Ф. Мельничук, О.В. Любянський, І.Ю. Ходікіна, Л.В. Шаповалова, Ю.В. Сухарніков та інших. А також низки французьких дослідників, таких як: М. Dabène, F. Muller, B. Cornu, F. Chenu, F. Cros, A. Peretti, J. Deauvieu, S. Leloup, Ph. Perrenoud, J.-M. Gillig, A. Feysant тощо. Проте аналіз сучасного стану права на освіту вбачається корисним особливо з огляду на створення та впровадження актуальних підходів в освіті. Таким чином, дане дослідження ґрунтується на аналізі сучасних підходів та політиці Міністерства національної освіти Французької Республіки, Кодексі «Про освіту» та інших законодавчих та нормативних актах, а також циркулярах від 06 липня 2023 року «Про повернення до школи на 2023 рік», «Про захист персоналу на 2023–2024 навчальні роки», «Від сільської Франції до районів 2030: боротьба за всіма соціальними та освітніми нерівностями на 2023–2024 навчальні роки» тощо.

Метою статті є висвітлення основних аспектів законодавчого забезпечення та практичного досвіду права на освіту у Французькій Республіці.

Виклад матеріалу. Структура французької системи освіти бере свій початок з імперії Наполеона (1804–1815), який ініціював поділ Імператорського університету на академії, керовані ректорами, що існує і досі. Наполеон також централізував адміністрацію: держава санкціонувала відкриття шкіл, призначала вчителів та визначала шкільні програми. Шкільна система була організована у два порядки: початкова освіта (*l'école du peuple*) та середня освіта (*l'école de l'élite sociale*), в якій брала участь буржуазія. Надалі низкою реформ було здійснено: безоплатне початкове навчання (1881); відміна уроків релігії (1882); впровадження обов'язкової освіти для дітей до 16 років (1959); розробку доступності до освіти у коледжах (1963); застосування системи освіти «унікальний коледж» (1975); залучення програми щодо підтримки «проблемним» школам (1980); впровадження проекту освіти на місцях (мається на увазі навчальна практика) (1989); розробку програми по зниженню навчального навантаження на дітей та перегляд розкладів у школах (1990) [1].

Право на освіту проголошено у Конституції Французької Республіки (1958) як одне з невід'ємних прав людини [2], що бере коріння з Декларації Конвенту про права людини (1793), в якому було втілено гуманістичні здобутки людства. Незважаючи на такі революційні погляди, лише у 1882 році було прийнято Закон

«Про загальну освіту» у Франції [3]. Варто зазначити, що у Французькій Республіці проводяться реформи щодо освіти та освітнього процесу майже кожне десятиріччя починаючи з 1959 року. Саме тому можна простежити низку урядових рішень для регулювання системи освіти на всіх рівнях, а також перепідготовку, післядипломну освіту та професійний розвиток «впродовж життя» (наприклад, першу згадку про післядипломну та іншомовну освіту констатовано в циркулярі від 1972 року) [1].

За законом від 1984 року, освітні питання на загальнодержавному рівні координуються у Французькій Республіці (надалі - ФР) Міністерством національної освіти, що займається широким спектром питань забезпечення освіти, такими як: фінансування закладів освіти, затвердження навчальних програм, питання адміністративного кола щодо кадрової політики, оцінювання якості освіти, нагляд за приватним сектором освіти [4]. Цікавим моментом є те, що у французьке законодавство зазвичай покладаються ті концепції, які висуваються суспільством [5, с. 34]. Так, французькими дослідниками, серед іншого, наголошується, що саме прийняття висунутих ідей суспільства, що були покладені у циркуляри (законодавчі акти) які стосувалися забезпечення права на освіту у ФР щодо поліпшення умов праці викладачів та надання їм більшої автономії у вирішенні адміністративних і професійних питань, тощо, значно сприяли виходу Франції з освітньої кризи 60–70-тих років ХХ століття. На підставі Закону ФР «Про орієнтації освіти» (1989) було запропоновано модель професійної підготовки, що спиралась на основні права людини та було відкрито три експериментальні установи вищої професійної освіти [6, с. 140]. Революційними на той час можна вважати норми Закону ФР «Про основні напрями розвитку системи освіти» (1989) що стосувалися доступності освіти; вимог до підвищення якості освіти; навчання на базі новітніх технологій тощо [7, с. 350].

Наступним кроком до вдосконалення права на освіту можна вважати прийняття Закону ФР «Про вищу професійну освіту» (2007), яким було впроваджено цілу низку заходів щодо поліпшення якості освіти та реорганізації системи професійної освіти, основними напрямками якого стало: вирішення питань щодо залежності навчальних закладів від держави; впровадження багаторівневої системи освітньої моделі навчання; застосування варіативності у навчальних програмах з обов'язковим дотри-

манням вимог державного стандарту тощо [6, с.130].

Право на освіту на сучасному етапі у ФР врегульовано Конституцією ФР, Освітнім кодексом ФР, Трудовим кодексом ФР та низкою спеціальних законів, відповідно до яких проголошено право на якісну освіту будь-кого, направлену на розвиток особистості, здібностей незалежно від віку з метою в наступному «долучитися до суспільного та професійного життя країни та виконувати свій громадянський обов'язок». Відповідно французькими дослідниками наголошується на «громадському характері» французької освіти [8, с. 35-36]. Відповідно до статті L111-1 Освітнього Кодексу ФР освіта визнана першим національним пріоритетом. Розробка та організація освітнього процесу ФР покладена на Державну освітню службу, яка повинна сприяти забезпеченню рівних можливостей та боротьбі з соціальною та територіальною нерівністю з точки зору успіхів в освіті та освіті. Відповідно до змісту статті L111-1 Освітнього Кодексу ФР акцентується увага на забезпеченні: інклюзивної шкільної освіти всім дітям без будь-яких відмінностей; соціальної різноманітності державних шкіл у навчальних закладах; участі батьків в освіті дітей; діалогу та співпраці між усіма суб'єктами освітньої спільноти; розвитку поваги всіх учнів до рівної, гідності людини, свободи совісті. Окрім цього, наголошено, що право на освіту гарантується кожному, з метою безперешкодного «розвитку своєї особистості, підвищення рівня початкової та безперервної підготовки, інтегрування в суспільне та професійне життя, здійснення своєї громадянської позиції». Також у межах статті зазначено про посилення нагляду за учнями в школах та навчальних закладах, розташованих у районах з «неблагополучною соціальною середою» та надати можливість учням, які перебувають у скрутному становищі, незалежно від їх походження, зокрема стану здоров'я, скористатися індивідуальними заходами підтримки [9]. Реалізацію всіх цих проголошених Освітнім кодексом ФР цінностей можна прослідити в рамках програм та реформ, які будуть наведені нижче. На підставі зазначеного, можна констатувати, що право на освіту ФР передбачає забезпечення цього права шляхом створення рівних можливостей, наданні підтримки, врахуванні відмінностей та ситуацій, що можуть виникнути в економічних, територіальних та соціальних питаннях.

На початку нового 2013–2014 навчального року у ФР було проголошено про реформу-

вання освітньої системи метою якої стало створення «досконалої школи» та відповідно було прийнято Закон ФР від 8 липня 2013 року «Про орієнтацію та програмування реформи школи Республіки» (№ 2013-595). Основною ціллю вказаного Закону було створення умов для якісного теоретичного навчання поєднаного із здобуттям практичних навичок та вмінь. При цьому увага зосереджена на впровадженні індивідуальних підходів до здібностей та можливостей кожної людини – здобувача освіти [10].

З початку навчального 2023 року у ФР державною службою з питань освіти наголошено на ряді реформ. У відповідному циркулярі від 06 липня 2023 року «Про повернення до школи на 2023 рік» описані пріоритети на 2023–2024 навчальні роки для шкіл, абсолютним з яких вважається «спрямування на школу яка навчає, розширює можливості та захищає». У цьому сенсі зазначено, що метою такого спрямування є розробка стратегій з приводу не тільки «безпечного середовища у навчанні», а й такого, що буде стояти на захисті як здобувачів освіти так і викладачів [11]. Відповідно, у циркулярі «Про повернення до школи на 2023 рік» наголошено на цілях, що входять до проекту «Республіканська школа»: - забезпечення однакових можливостей для навчання; - заборона невинуватих звільнень; - створення «захисного навчального простору»; - надання викладацьким колективам можливостей для наукового та педагогічного «маневрування» шляхом надання конкретної підтримки їхнім проектам [12].

Варто зазначити, що станом на вересень 2023 року у ФР передбачаються конкретні зміни на практиці, а саме: повного розгортання програми Національної ради з відновлення (CNR) «Наша школа, давайте зробимо це разом». Основна політика даної програми направлена на створення «безпечного навчального простору», що дозволить кожному здобувачу освіти «стати вільним громадянином», освіченим та таким, що «усвідомлює себе частиною одного суспільства». В межах даного проекту передбачено також просувати проекти, що здійснюються командами викладачів на рівні школи або вищого навчального закладу та оплачувати вчителям за виконання додаткових заходів та надавати матеріальну допомогу для реалізації освітніх проектів [13].

Таким чином, аналіз циркуляра від 06 липня 2023 року «Про повернення до школи на 2023 рік» надає можливість зазначити про наступні практичні шляхи: - боротьбу дома-

ганнями у всіх її існуючих формах; - боротьба проти всіх форм тиску; формування поваги до цінностей ФР; - захист персоналу (у тому числі фінансовий); - перегляд програм освіти та націленість на надання фундаментальних знань; - розширення функції програми «школа-коледж» та посилення розвитку цифрових навичок; відкриття професійних орієнтацій у всіх коледжах (у цьому сенсі тут цікавим видається зазначене: «дозволити всім учням розширити свої амбіції та боротися з усіма формами самоцензури чи стереотипів); - заснувати додаткові класи та гуртки для підтримки учнів, які не встигають опанувати вчасно програму з метою скоротити відсів, покращити професійну інтеграцію та продовжити навчання; - заснування «бізнес-офісів», що будуть відповідати за зміцнення зв'язку між навчальною установою та організацією у пошуку стажувань та професійної інтеграції; впровадження системи «Всі права відкриті» (другий шанс в освіті, інтеграція у трудову діяльність тощо); запровадження онлайн-схеми «Ambition emploі» (відкриття різноманітних курсів відповідно до прагнень і вподобань учнів та студентів з метою «зміцнення їх впевненості у собі» [14].

Наступним актуальним на сучасному етапі документом у ФР є циркуляр «Від сільських районів Франції до кварталів 2030 року: боротьба з усіма видами соціальною та освітньою нерівністю». Відповідно до змісту даного Циркуляру, планується: підвищення привабливості сільських територій для навчання; розширення нових інтернет - пристроїв у районах та сільській місцевості до 2030 року; запровадження соціального та освітнього розмаїття (збільшення кількості сільських освітніх навчальних закладів, сертифікації гуртків, курсів, шкіл-інтернатів, розвиток успішних стажувань, заснування навчання з гнучким графіком, подвійне навчання, міжнародне навчання тощо) [15]. Таким чином, можливо констатувати, що дана програма передбачає не лише належну інтеграцію освіти сільського населення а й надання рівних можливостей у тому числі для сільських учнів з обмеженими можливостями.

Важливим з точки зору права на освіту є заява Міністра національної освіти та молоді ФР у липні 2023 року, з приводу того, що «знущань у школі, дискримінації та сексизму немає місця у школах, з ними треба боротися і, за це необхідності, карати», адже школа має бути захисним простором для всіх учнів, щоб вони розвивали своє критичне мислення і будували

себе незалежно від зовнішнього політичного, філософського чи релігійного тиску. Те саме стосується поваги до секуляризму, оскільки захист свободи совісті студентів, не може піддаватися сумніву, особливо щодо змісту навчання, і тому повинен захищатися від будь-якого нападу на нього. Крім того, було заявлено про перегляд програми морального та громадянського виховання вже з початку 2024 року навчального року [16].

Слід зазначити, що для досягнення вище зазначених цілей та з метою вдосконалення чинного законодавства у ФР були винесені відповідні накази: № 2023-738 від 9 серпня 2023 року, що містить різноманітні положення, які стосуються організації педагогічної спадкоємності в місцевих державних навчальних закладах і приватних навчальних закладах, які працюють за контрактом з Міністерством національної освіти [17]; № 2023-739 від 9 серпня 2023 року «Про понаднормову роботу делегованих викладачів приватної освіти за контрактом» [18]; від 3 липня 2023 року, що встановлює умови прикріплення до Генеральної інспекції освіти, спорту та досліджень державних службовців і агентів, відповідальних за забезпечення інспекційних функцій з точки зору здоров'я і безпеки в шкільній освіті [19]; наказ від 27 липня 2023 року про перелік місцевих державних освітніх закладів, які реалізують статті 1 та 5 Указу № 2020-939 від 29 липня 2020 року про внесення змін до фінансової організації місцевих державних освітніх закладів при Міністерстві національної освіти, молоді та спорту [20]; наказ від 9 серпня 2023 року про скасування Міністерського наказу від 18 липня 2016 року, що встановлює норми понаднормової роботи вчителів приватних навчальних закладів тощо [21].

Варто зазначити, що вже у 2017 році ФР підписала Декларацію «Про безпеку шкіл» (2015) та зробила відповідні кроки стосовно захисту здобувачів освіти та викладачів від нападу у період збройного конфлікту, захист права на освіту та моніторинг порушень прав дітей в умовах збройного конфлікту, та, відповідно, впровадила програму правового захисту дітей та захисту освітнього процесу від нападів «Protect Education in Insecurity and Conflict (PEIC)» [22]. Відповідне зобов'язання щодо захисту освіти та забезпечення безперервності навчання у разі загроз життю і здоров'ю здобувачів освіти та педагогічних працівників відтворено у планах ФР та націлено на забезпечення системності у підходів до захисту права на освіту.

Висновки. На основі вищезазначеного можна стверджувати, що право на освіту у Французькій Республіці регламентовано чинним внутрішнім законодавством, що пройшло багатоступінчатий досвід у своєму розвитку та положеннями міжнародного права. Основні тенденції освітньої політики Французької Республіки спрямовані на орієнтири, що продиктовані глобальними гуманними ідеями Європейського співтовариства, відповідно до яких освітні процеси у середині країни набувають відповідних зрушень та реформувать.

Актуальним для Французької Республіки залишається розвиток системи права на освіту, що втілюється в межах програм та заходів, що були досліджені вище у даній статті. Встановлено, що практичні шляхи вдосконалення права на освіту направлені на:

1. Вдосконалення доступу до освіти. Правове забезпечення характеризується низкою законів і положень. Практичне втілення організовано у межах програм, направлених на забезпечення рівності у доступі до навчання, впровадження інклюзивної освіти, он-лайн освіти, забезпечення технологіями у сільських місцевостях тощо;

2. Вдосконалення якості освіти та розвитку навичок. Передбачено вдосконалення системи практичних навичок під час отримання освіти, створення спеціальних організацій зі сприянні працевлаштування випускників, сприяння професійно-особистісної орієнтації учнів з організацією їхнього подальшого навчання за обраним профілем, створення гуртків, курсів, стажувань на виробництві, заснування навчання з гнучким графіком, подвійного навчання, міжнародне навчання тощо.

3. Запобігання всім проявам дискримінації (у тому числі морального знуцання, зневаги тощо), пропаганда культури рівності та взаємоповаги, надання індивідуальної державної підтримки;

4. Підтримка викладачів (фінансова підтримка освітніх програм та підвищення заробітної плати, заборона невинуватених звільнень);

5. Підвищення рівня відповідальності навчальних закладів перед суспільством за надання якісних послуг (у тому числі впровадження індивідуальної роботи з учнями та наявності діалогу з батьками щодо освіти їх дітей, незалежно від їхнього соціального походження, встановлення адаптованого під потреби учнів та викладачів розкладу занять тощо);

6. Впровадження заходів на випадок не стабільних ситуацій та захист дітей у надзвичайних ситуаціях.

Список використаної літератури:

1. Eurypedia - The European Encyclopedia on National Education Systems, European Union, 1995-2014. URL: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php
2. Ferhat I. «Quelle formation pour quels enseignants ? Regard historique sur la réforme de la «mastérisation», La Vie des idées, 17 mars 2009. Available online (last accessed 11/10/2014). URL: <http://www.laviedesidees.fr/Quelle-formation-pour-quels.html>
3. Constitution du 4 octobre 1958: Titre V: Des rapports entre le Parlement et le Gouvernement Constitution du 4 octobre 1958 : Titre V : Des rapports entre le Parlement et le Gouvernement Version à la date : d'aujourd'hui du 05/10/1958. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000006527502/1958-10-05
4. Cadet, L. & Causa, M. (2005). Culture(s) éducative(s) et construction d'un répertoire didactique en formation initiale. In J.-Cl. Beacco, J.-L. Chiss, F. Cicurel & D. Véronique (dir), Les cultures éducatives et linguistiques dans l'enseignement des langues,. Paris : PUF, 159-181. Ministère de l'éducation nationale. URL: www.education.gouv.fr
5. Peretti A. Compétences sociales et relations à autrui. Paris: L'Harmattan, 2000. 68 p.
6. Raymond D. Enseignants de métier et formation initiale. Belgique: AQUFOM, 1998. P. 128–142.
7. Leloup S. L'enseignant et les représentations du cours «idéal» . Université de Reims, 2003. P. 328–351
8. Boiron, M. Enseigner et apprendre. Le Français dans le Monde, 2001.318. p. 31–40
9. Code de l'éducation : Chapitre 1er : L'obligation scolaire. (Articles L131-1 à L131-13). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071191/LEGISCTA000006166564/
10. Sur l'orientation et la programmation de la réforme de l'école de la République. (n° 2013-595). URL: <https://www.education.gouv.fr/loi-ndeg2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-5618>
11. Priorités de l'année scolaire 2023-2024. URL: <https://www.education.gouv.fr/une-ecole-qui-instruit-emancipe-et-protège-la-circulaire-de-rentree-2023-au-bulletin-officiel-378707>
12. Le projet de de l'école républicaine : les gages de l'avenir et les exigences de l'exécution. URL: <https://ami.mr/fr/index.php/2022/10/02/le-projet-de-de-lecole-republicaine-les-gages-de-l-avenir-et-les-exigences-de-l-execution/>

13. Le bulletin officiel de l'éducation nationale, de la jeunesse et des sports. URL: <https://www.education.gouv.fr/bo/2023/Hebdo27/MENE2318816C>
14. Circulaire Retour à l'école pour 2023. URL: <https://www.weka.fr/actualite/education/article/une-circulaire-detaille-les-priorites-pour-l-annee-scolaire-2022-2023-153762/>
15. Circulaire Des zones rurales de France aux quartiers 2030. URL: <https://www.ecologie.gouv.fr/quartiers-2030-olivier-klein-installera-commission-participation-citoyenne-des-quartiers>
16. Une École qui instruit, émancipe et protège. Circulaire de rentrée 2023. URL: <https://www.education.gouv.fr/bo/2023/Hebdo27/MENE2318816C>
17. Décret n° 2023-738 du 9 août 2023 portant diverses dispositions relatives à l'organisation de la continuité pédagogique au sein des établissements publics locaux d'enseignement et des établissements d'enseignement privé sous contrat relevant du ministère chargé de l'éducation nationale. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000047952335>
18. Décret n° 2023-739 du 9 août 2023 relatif aux heures supplémentaires effectuées par les maîtres délégués de l'enseignement privé sous contrat. URL: https://snalc.org/snalc2023/wp-content/uploads/2023/08/joe_20230810_0184_0010.pdf
19. Arrêté du 3 juillet 2023 fixant les conditions de rattachement à l'inspection générale de l'éducation, du sport et de la recherche des fonctionnaires et des agents chargés d'assurer les fonctions d'inspection en matière d'hygiène et de sécurité dans l'enseignement scolaire. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIA RTI000045702174/2022-04-30/>
20. Arrêté du 27 juillet 2023 relatif à la liste des établissements publics locaux d'enseignement qui mettent en application le 1° et le 5° de l'article 1er du décret n° 2020-939 du 29 juillet 2020 modifiant l'organisation financière des établissements publics locaux d'enseignement relevant du ministère de l'éducation nationale, de la jeunesse et des sports. URL: <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/bulletin-officiel>
21. Arrêté du 9 août 2023 portant abrogation de l'arrêté ministériel du 18 juillet 2016 fixant les taux des heures supplémentaires d'enseignement effectuées par les maîtres délégués des établissements d'enseignement privé. URL: <https://www.legilux.public.lu/>
22. Education Above All Foundation welcomes France's commitment to protect children affected by war and conflict. News and Press Release. 21 Feb 2017. URL: <https://reliefweb.int/report/france/education-above-all-foundation-welcomes-france-s-commitment-protect->

Zabolotna L. V. The right to education in the French Republic: theory and practice

The article is dedicated to the current aspects of the right to education in the French Republic. The main landmarks of the right to education are outlined, fully reflecting contemporary global values. It is revealed that French legislation regarding the right to education is constantly evolving on the path of improvement. That's why a series of governmental decisions can be traced to regulate the education system at all levels, as well as retraining, postgraduate education, and lifelong professional development. It is established that in the modern stage, attention is focused on ensuring inclusive school education for all children without any distinctions; social diversity of state schools in educational institutions; parental involvement in children's education; dialogue and cooperation among all subjects of the educational community; development of respect by all students for equality, human dignity, and freedom of conscience. Furthermore, it is emphasized that the right to education is guaranteed to everyone, aiming for unhindered "personal development, raising the level of initial and continuous training, integration into social and professional life, and the realization of one's civic position." Attention is drawn to modern programs aimed at improving the educational process, according to which specific changes are envisaged in practice. The article explores the main goals and policies of these programs and indicates the main positions of French legislators. Emphasis is placed on the fact that the main trends of the educational policy of the French Republic are oriented towards landmarks dictated by the global humane ideas of the European community, according to which educational processes in the French Republic undergo corresponding shifts and reforms. The article also provides practical measures envisaged to improve the French right to education, which could be beneficial from the perspective of implementation in our country.

Key words: French Republic, educational process, education, right, educational institutions.